

Miksi shakkia kannattaa harrastaa?

Monimuotoisia syitä

oman

aivotoiminnan kehittämiseen ja ylläpitoon

puunappuloita siirtelemällä

Lappeenrannan Eläkeliiton äijäkerho
Kokosi 10 2021 Pekka Sopenen

Shakki

Shakki on eräs vanhimmista lautapeleistä.

Shakkia pelataan myös ammattimaisesti mutta etenkin ajanvietteeksi erilaisissa kerhoissa ja turnauksissa, internetissä, puistoissa ja postitse (kirjeshakki).

Suomessa on noin 1 500 aktiivista shakinpelaajaa.

”Länsimaisen” shakin lisäksi on olemassa ”japanilainen shakki” (shōgi) ja ”kiinalainen shakki” (xiangqi). Lisäksi on olemassa peli nimeltä kiinänšakki, joka ei kuitenkaan muistuta shakkia, vaan halmaa.

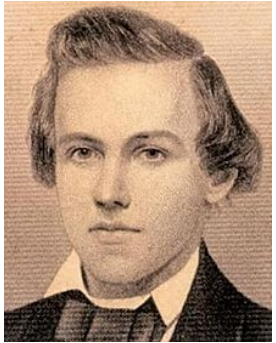
Shakin synnystä ja historiasta

Shakin alkuperä on kiistanalainen. Yleisesti shakin kotimaana pidetään kuitenkin Intiaa tai Persiaa.

Eurooppaan peli saapui 700–800-luvulla arabialaisten tuomana ja vuoteen 1000 mennessä shakki oli jo levinnyt kaikkialle Eurooppaan.

Paul Charles Morphy (22. kesäkuuta 1837 – 10. heinäkuuta 1884) oli yhdysvaltalainen shakinpelaaja. Häntä pidetään aikansa vahvimpana pelaajana ja epävirallisena maailmanmestarina.

Wilhelm Steinitz (17. toukokuuta 1836 Praha – 12. elokuuta 1900 New York) oli itävaltalais-yhdysvaltalainen shakinpelaaja ja ensimmäinen shakin maailmanmestari.

Shakin synnystä ja historiasta

Kansainvälistä shakkitoimintaa on organisoanut perustamisvuodestaan 1924 lähtien Maailman shakkiliitto FIDE.

Sven Magnus Øen Carlsen (s. 30. marraskuuta 1990) on norjalainen shakin suurmestari (GM), joka on nykyinen shakin maailmanmestari ja sijoitettu maailman ykköseksi. Hänen korkein vahvuuslukunsa (ELO-luku) on 2 882, joka on myös korkein shakin historiassa.

Shakki Lappeenrannassa

Shakkia Lappeenrannassa harrastavat kokoontuvat keskiviikkoisin Lappeenrannan Upseerikerholle Upseeritie 2, käynti Rakuunapään kautta yläkerran Maasotakoulun saliin.

Lappeenrannan Shakkikerho (LprSK) järjestää pelitilat ja välineet sekä shakin oppimismahdollisuuksia, valmennusta ja koulutusta klo 16.30 – 21.00. Lisätietoja <https://lprsk.fi/kerhotoiminta/kerhoillat/>

Keskiviikon kerhoiltoihin on taitoihin katsomatta kuka tahansa kiinnostunut tervetullut. Kerhoilloissa on monen taitotason pelaajia aloittelevista mestareihin, joten jokaiselle löytyy sopiva kumppani laudan äärellä. Kysy lisää puheenjohtaja@lprsk.fi

Shakkia voi harrastaa monin eri tavoin

Tehtäväshakki on lähi- ja kirjeshakin ohella perinteinen shakin harrastusmuoto.

Tehtäväshakki jakautuu tehtävien ratkaisemiseen ja niiden laadintaan.

Shakki960 tai FischerRandom-shakki on shakkivariantti, jossa luovuus ja lahjakkuus olisi tärkeämpää kuin shakkiavausten ulkoa opettelu (muisti) ja etukäteisanalysointi.

Siinä on muuten normaalit säännöt, mutta upseerien paikat aloituksessa arvotaan. Molempien pelaajien upseerit ovat vastakkain. Kuninkaan pitää jäädä kuitenkin tornien väliin, jotta tornitus on mahdollista, ja lähettien on oltava erivärisillä ruuduilla.

Shakkilauta ruutujen merkitsemistapa

Shakki nappulat sotilas

Sotilas

liikkuu suoraan eteenpäin välittömästi sotilaan edessä samalla linjalla olevaan tyhjiin ruutuun.

Vain alkuasemasta sitä voi halutessaan siirtää kaksi ruutua kerrallaan edellyttäen, että nämä molemmat ruudut ovat tyhjiä. Muista nappuloista poiketen sotilas ei lyö samoin kuin liikkuu, vaan etuviistoon.

Shakki nappulat lähetti

Lähetti L tai B

liikkuu viistoon mihin tahansa suuntaan sen verran kuin pelaaja haluaa kuitenkin hyppäämättä toisen nappulan yli.

Se ei siis voi koskaan siirtyä eriväriselle ruudulle.

Shakki nappulat ratsu

Ratsu R tai Kn

Omalaatuisin siirto on ratsulla, jota liikutetaan ensin kaksi ruutua suoraan ylös, alas, vasemmalle tai oikealle ja sitten yksi ruutu jommallekummalle sivulle. Ratsun voi siis ajatella liikkuvan L-kirjaimen muotoista reittiä pitkin. (Eli esim. kaksi eteen ja yksi sivulle).

Siirtomahdollisuuksia on näin ollen enimmillään kahdeksan.
Ratsun saapumisruutu on aina eri värinen kuin mistä se lähtee.

Ratsu on ainoa nappula, joka kykenee siirtymään toisen nappulan yli (poikkeuksena linnoitus, jossa torni ja kuningas liikkuvat toistensa yli, tornilla on silloin "hyppäysoikeus").

Shakki nappulat torni

Torni T tai R

Tornia pelaaja voi siirtää suoraan (joko eteen, taakse, oikealle tai vasemmalle) sopivaksi katsomansa määrän, muttei toisten (omien eikä vastustajien) nappuloiden yli, poikkeuksena linnoitus.

Shakki nappulat daami

Kuningatar D tai Q (myös **daami**) on voimakkain nappula laudalla.

Se voi siirtyä joko viistottain lähetin tapaan tai suoraan tornin tapaan, mutta ei ratsun tapaan. Ei kuitenkaan samalla siirrolla kummankin nappulan tapaan.

Shakki nappulat kuningas

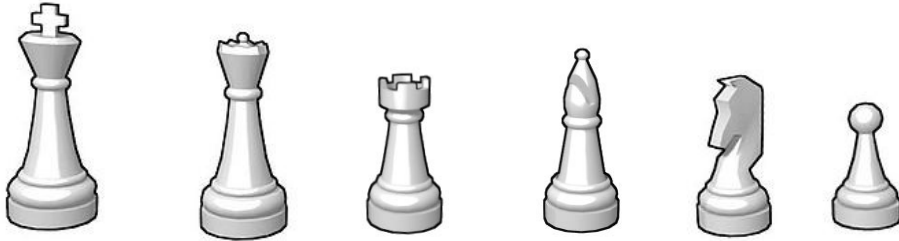
Kuningas K voi siirtyä yhden ruudun mihin tahansa suuntaan, suoraan tai viistoon.

Kuninkaan sanotaan olevan "shakissa", jos se on yhden tai useamman vastustajan nappulan uhkaama, vaikka nämä uhkaavat nappulat eivät voisikaan siirtyä sen vuoksi, että oma kuningas jäisi tai paljastuisi shakkiin. Pelaaja ei saa tehdä siirtoa, joka altistaa tai jättää hänen kuninkaansa shakkiin.

Kuninkaalla on erikoissiirto, linnoitus (myös tornitus, rokadi).

Shakki nappuloiden voimasuhteet

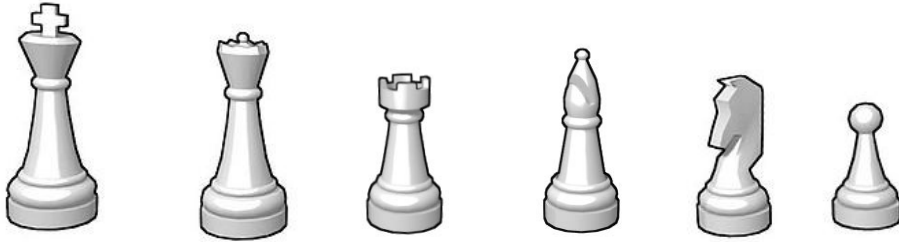
Käytännön pelit osoittavat, että eräillä nappuloilla on mahdollista voittaa helpommin kuin toisilla.

Näin ollen sotilaan arvoa 1 on katsottu yleensä vastaavan ratsun arvo 3, lähetin arvo 3, tornin arvo 5, daamin 9 tai 10.

Kuninkaan pelillinen vahvuus on vaikeasti arvioitavissa, koska sen vahvuudet korostuvat loppupeliä kohden.

Shakki taktikka

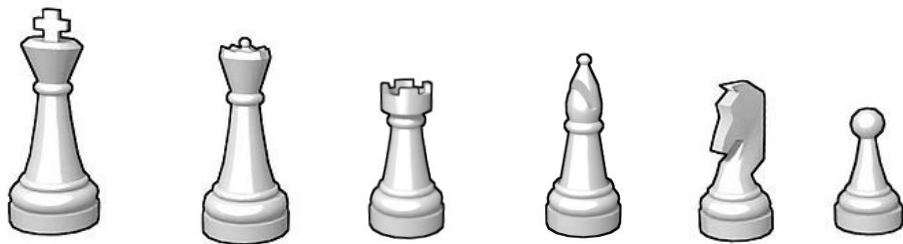
Taktikka shakissa tarkoittaa **lyhyen tähtäimen suunnitelmia**, joissa pyritään korkeintaan muutaman siirron avulla (yleensä materiaalisen) edun saavuttamiseen.

Erilaisia taktisia peruskuvioita shakissa on useita.

Aloittelijoiden peleissä lopputulos yleensä ratkeaa taktisen virheen seurauksena, huippupelaajien peleissä taktiset vaihtoehdot näkyvät usein koko laajuudessaan.

Shakkistrategia

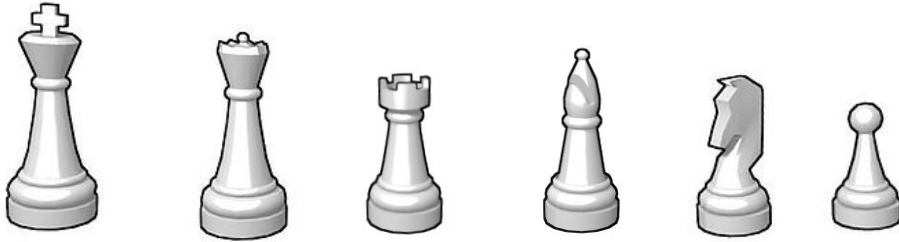
Strategiassa on kyse periaatteista, joiden vaikutusta ei voi konkreettisesti laskelmoida, mutta jotka tulevat näkyviksi vasta monen siirron kuluttua.

Strategista pelaamista kutsutaan myös asemapeliksi.

Strategisia asemapiirteitä ovat esimerkiksi kuningasasema, materiaalitasapaino, avoimet linjat, sotilasmuodostelmat, upseerien kehitys ja nappuloiden liikkuvuus.

Shakki pelivaiheet avaus

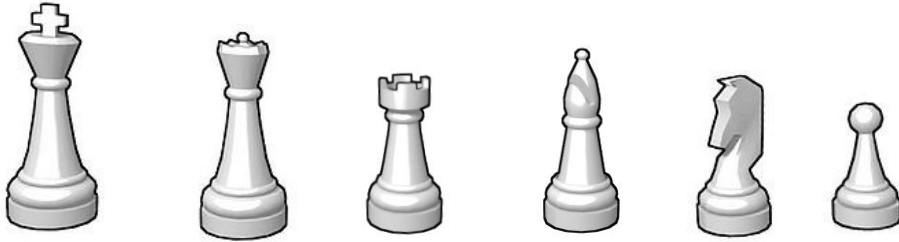

Avauksella tarkoitetaan shakkipelin alussa tehtäviä siirtoja.

Avausvaiheen tunnusmerkkinä on nappuloiden asteittainen vieminen peliin mukaan ja niiden siirtäminen sellaisiin paikkoihin, että erilaisten keskipelisuunnitelmien toteuttaminen mahdollistuu.

Shakki pelivaiheet keskipeli

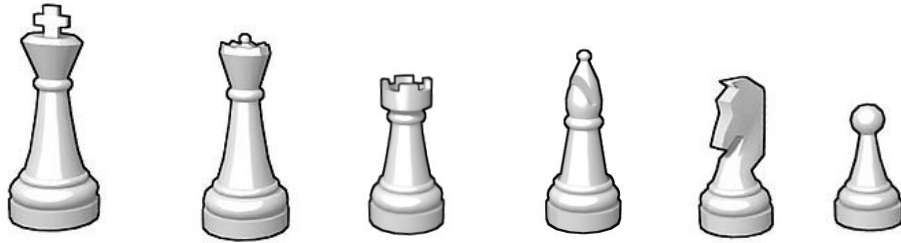

Keskipeli on shakissa vaikein pelivaihe vähemmän harrastaneille.

Pelaajat pyrkivät sijoittamaan parhaalla tavalla sekä lyömään toistensa nappuloita saavuttaakseen vastustajaansa nähden ylivoimaisen strategisen aseman, josta olisi hyvä siirtyä loppupeliin.

Shakki pelivaiheet loppupeli

Loppupeli on keskipelin jälkeinen tilanne, jossa upseerien määrä on vähentynyt huomattavasti alkutilanteeseen verrattuna.

Pelin kannalta ratkaisevimmat siirrot tehdään tässä vaiheessa. Keskipelissä tehtyjä virheitä voi vielä korjata loppupelissä, mutta virheen tekeminen pelin lopussa on usein kohtalokasta.

Tämän takia aloittelijoiden ja myös muiden pelaajien tulisi ensiksi perehtyä pelin lopun pelaamiseen.

Shakin alkuasema

Shakki pelin päättyminen

Shakki eli šakki on strateginen lautapeli, jossa kaksi pelaajaa siirtää vuorotellen omia nappuloitaan 8 × 8 ruudun kokoisella, usein mustavalkoisella ruutulaudalla, shakkilaudalla.

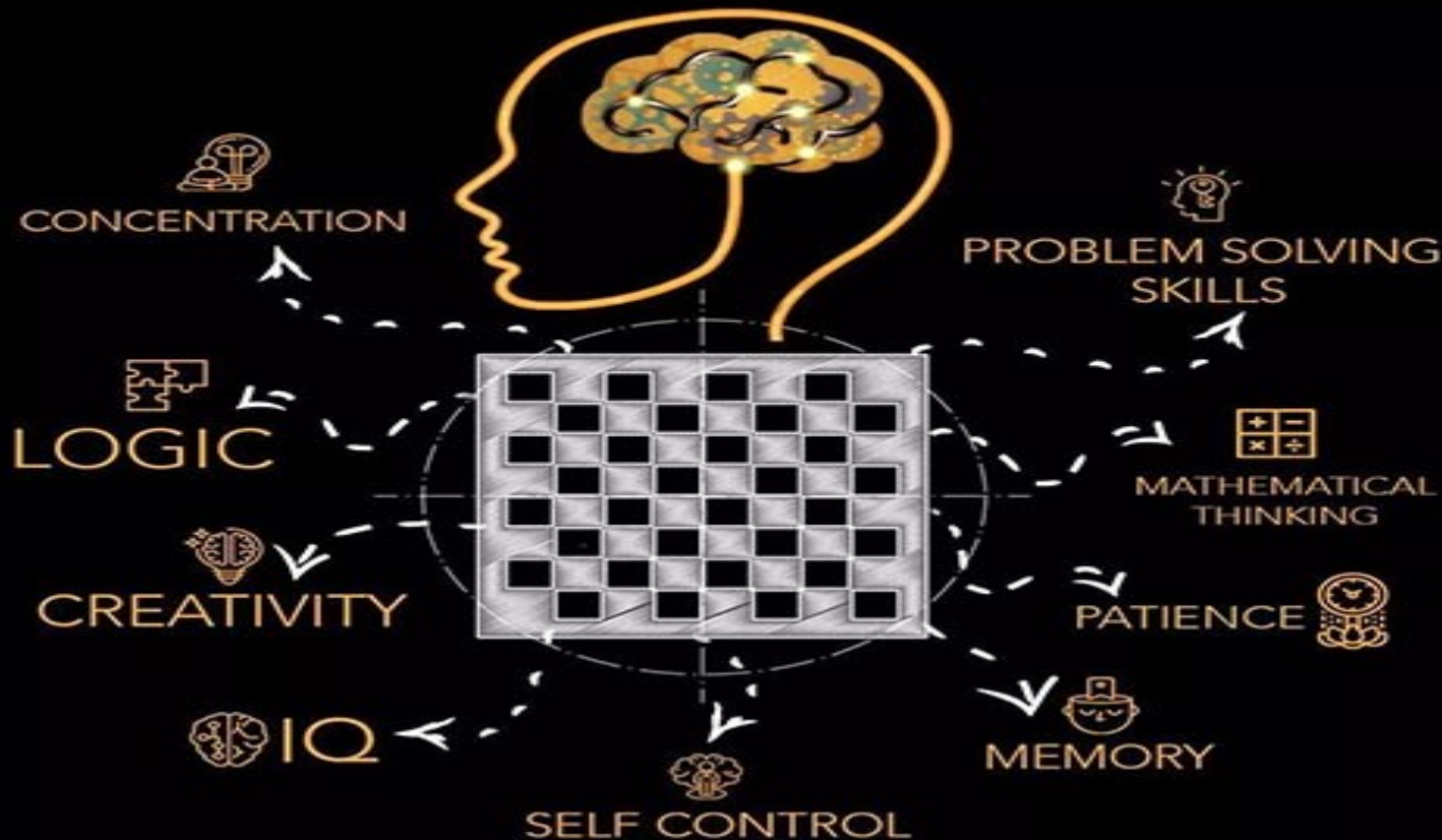
Kummallakin pelaajalla on 16 nappulaa, jotka yhdessä muodostavat ”omat joukot” (mustan tai valkoisen). ”Omat joukot” pyrkivät voittamaan ”vastapuolen joukot”. Tavoitteena on saattaa vastustajan tärkein nappula kuningas sellaisen hyökkäyksen kohteeksi (eli shakkiin) niin, ettei vastustajalla ole laillista siirtoa sen torjumiseksi.

Pelaajan, joka saavuttaa tämän tavoitteen, sanotaan ”tehneen matin” vastustajansa kuninkaasta ja matin tehnyt pelaaja on voittanut pelin. Käytännössä peli useimmiten päättyy luovutukseen tai sovittuun tasapeliin.

Miksi Eläkeliiton äijäkerhon jäsenen kannattaisi harrastaa shakkia?

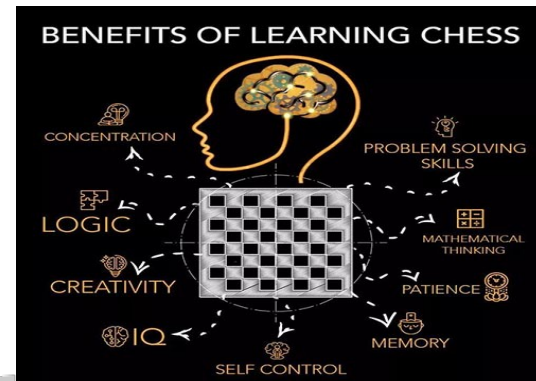
BENEFITS OF LEARNING CHESS

Shakki siis...

Shakki kehittää siis seuraavia taitoja:

**Ongelmanratkaisukykyä;
Loogista ajattelua ja johdonmukaisuutta;
Itsehillintää;
Luovaa ajattelua;
Kärsivällisyyttä;
Matemaattista ajattelua;
Visuaalista ajattelua;
Muistia;
Yleistä älykkyyttä.**

Shakki ja ongelmanratkaisukyky

Internet ym. tietotulvan aikakaudella jokainen kohtaa päivittäin valtavan määrän ärsykeitä ja tietoa, jota pitäisi pystyä käsittelemään järkevästi.

Shakki parantaa taitoa olennaisen erottaminen epäolennaisesta ja mahdollisuuden omaksutun olennaisen soveltamiseen muuttuneisiin olosuhteisiin.

Eli ihmiset tulevat yhä kasvavassa määrin tarvitsemaan soveltamiskykyä muistitiedon sijaan.

Shakki ja ongelmanratkaisukyky

Sydneyn yliopiston professorin Peter Dauvergnen mielestä shakki on yksi tehokkaimmista työkaluista, joka harjaannuttaa ajattelua vastaamaan nykymailman vaatimuksia.

Shakki kehittää ongelmanratkaisutaitoja ja kykyä tehdä vaikeita ja abstrakteja päätöksiä itsenäisesti.

Shakki asettaa ratkaistavaksi jatkuvasti muuttuvia ongelmia, joita shakkia harrastava pyrkii ratkaisemaan tiettyjä yleisiä periaatteita soveltaen.

Valmiita tai ainoita oikeita ratkaisuja ei ole yleensä olemassa, samoin kuin ei myöskään oikeassa elämässä.

Shakki ja looginen ajattelu - johdonmukaisuus

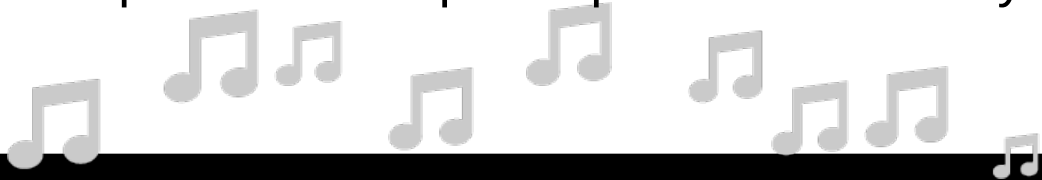

Tavallisessa arkipäiväisessä toiminnassa pystytään harvoin tarjoamaan aivoille yhtä mielenkiintoisia, haastavia ja monipuolisia virikkeitä kuin shakkipelissä.

Shakkia pelatessaan tehdään suunnitelmia sekä opitaan arvioimaan asemia ja siirtojensa seurauksia.

Shakki opettaa ajattelemaan loogisesti ja tehokkaasti, tekemään tarkkoja ja nopeita ratkaisuja rajatussa ajassa.

Shakkia voidaan hyvin käyttää matematiikan rinnalla logiikkaa ja ongelmanratkaisutaitoa opiskellessa. Michel Noirin tutkimuksessa shakkia opiskelleiden analysoinnin nopeus oli 13% parempaa kuin vertailuryhmällä.

Shakki ja itsehillintä

”Istu käsiesi päällä!”

*”Kyllä klassinen musiikki ja shakki on varmaan sellaisia
mitä kannattaa lapselle opettaa pienestä pitäen.”*

Shakki auttaa keskittymisvaikeuksiin ja kärsimättömyyteen
tietokone-, kännykkä- ja internetkatkojen

Ihmisaivoja rasittana aikana. Shakki on hyvää vastapainoa tietokoneharrasteille.

Keskitytään laudan äärellä, kaikki muu jää taustalle.

Shakki ja itsehillintä

Shakki poikkeaa positiivisella tavalla normaalista tekemisestä ja voi tarjota uuden tavan kehittää ajatteluaan, itsevarmuuttaan ja itsetuntemustaan ja -tuntoaan.

Positiiviset oppimiskokemukset shakin parissa auttavat ratkomaan ongelmia.

Mahdollisesti myös elämän muita ongelmia.

Shakki ja itsehillintä

Shakki **parantaa keskittymiskykyä, kärsivällisyyttä ja sinnikkyyttä.**

Shakki opettaa pitkäjänteisyyteen,

ja huonosta keskittymisestä saa yleensä nopeasti palautteen laudalla.

Erityisopettaja Timo Akkanen esittelee mainiossa artikkelissaan (linkkikokoelma lopussa)

ranskalaisen kasvatustieteilijä Michel Noirin väitöskirjaa “Le developpement des habilités

cognitive de l’enfant par la pratique du jeu d’échec: Essai de modelisation d’une didactique du

transfert.” (Université de Lyon II, 2002)

Shakki ja itsehillintä

(Kognitiivisten prosessien kehittyminen shakkipelin kautta:
essee siirtovaikutuksen mallintamisen didaktiikasta.)

Noirin tukimuksessa 56 oppillaan ryhmä harjoitteli shakkia viiden vuoden ajan.

Jakson jälkeisissä testeissä shakkia harjoitelleiden oppilaiden tulokset olivat keskittymiskyvyn osalta keskimäärin 50 % paremmat kuin vertailuryhmällä.

Shakki mitä termit ovat?

Didaktiikka etsii vastausta kysymykseen, millaista on hyvä opetus. Didaktiikan tutkimuskohteena on siis opetus, ei opettaminen tai oppiminen. Kuvaileva didaktiikka on opetuksessa vallitsevien olosuhteiden ja niiden vaikutusten tutkimista.

Kognitiivinen psykologia on psykologian osa-alue, joka tutkii ihmisen tietoa käsitteleviä prosesseja, esimerkiksi muistin, oppimisen, ajattelun, havaitsemisen, tarkkaavaisuuden, luovuuden ja ongelmanratkaisun toimintaa.

Shakki ja muisti

Maailmanmestari Magnus Carlsen pääsi esittelemään shakin harrastajamuistiaan videossa. David Howell tenttaa Carlsenia järjestelmällä tilanteita erinäisistä enemmän ja vähemmän kuuluisista shakkiotteluista vuosikymmenten varrelta. Lajin norjalaisen supertähden tehtävänä on tunnistaa ottelut.

Tulokset ovat todellakin tajunnanräjäyttäviä. Norjalainen tunnistaakin shakkiottelun toisensa perään ilman hetkenkään epäröintiä. Carlsen itse suhtautui monia ällistytäneeseen suoritukseensa rauhallisesti.

– Tietäväthän he, että tämä on työtäni? Calsen twiittasi jakaessaan videon twitter-tilillään.

Meidän mattimeikäläisten ei kuitenkaan tarvitse olla shakkiammattilaisia, jos haluamme shakin avulla parantaa omaa muistiamme.

<https://twitter.com/i/status/1387848472741752837>

Shakki oppiminen muistikapasiteetti kyvyt

Shakkilaudan äärellä tapahtuva **visuaalinen oppiminen** kehittää tehokkaasti muistia, mikä luonnollisesti auttaa kaikessa muussa oppimisessa.

Michel Noirin tutkimuksessa **shakkia harjoitelleiden muistikapasiteetti** oli keskimäärin 22 % ja kielelliset valmiudet keskimäärin 25 % vertailuryhmää parempia.

Aiemmin Albert Frankin tutkimus Zairessa 1973-1974 osoitti selvää kehitystä sekä shakkia opiskelleiden koululaisten **numeerisissa että verbaalisissa kyvyissä**.

Shakki parantaa matematiikan taitoja

Michael Rosholm ym. (2017) ovat tutkineet yhden viikoittaisen matematiikantunnin korvaamista shakkitunnilla peruskoulun luokilla 1–3 Tanskan Aarhusissa.

Tutkimuksen tarkoituksena oli pyrkiä selvittämään, vaikuttavatko shakkipelin kautta opitut tiedot matemaattisen osaamisen kehittymiseen.

Tutkimustulokset osoittavat mainittujen kykyjen kehityksen korreloivan (liittyvän suoraan yhteen) matematiikan koemenestyksen kanssa.

Käytettyjä termejä

Korrelaatio on todennäköisyslaskennassa ja tilastotieteessä käytetty käsite, joka kuvaa kahden muuttujan välistä riippuvuutta, keskinäistä suhdetta toisiinsa.

Korrelaatiokerroin on numeerinen mitta satunnaismuuttujien väliselle lineaariselle riippuvuudelle.

Riippumattomien muuttujien välillä ei ole korrelaatiota.

Kahden muuttujan välillä on **lineaarinen riippuvuus**, jos niiden välinen yhteys voidaan kuvata suoralla tai sen osalla.

Esim. Provisioina saatu palkka ja myydyt tuotteet.

Shakki ja älykkyys

Shakin on jopa todettu parantavan älykkyysosamäärää.

Venezuelassa järjestettiin 1980-luvulla laaja tutkimus, jossa yli neljälle tuhannelle toisen luokan oppilaalle opetettiin shakkia.

Testiryhmän tulokset älykkyystestissä paranivat olennaisesti vain 4,5 kuukauden systemaattisen shakin opiskelun jälkeen.

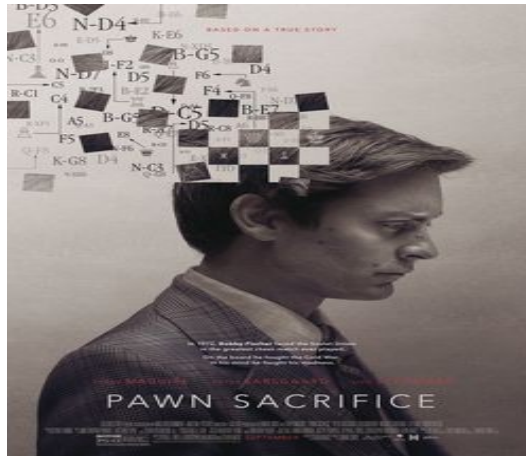

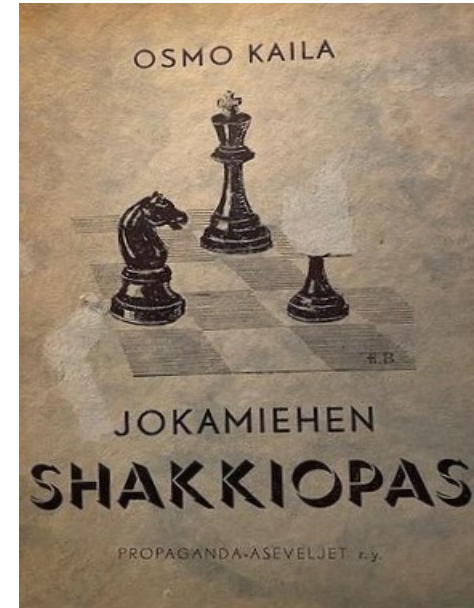
1962 **007 Istanbul** Kronsteen (Vladek Sheybal)

2020 **Musta Kuningatar** Queens Gambit (Isla Johnston)

2014 **Pawn Sacrifice** (Tobey Maquire)

2015 **007 Spectre** (Daniel Graig)

Shakin harrastaminen on edullista.

Helppo harrastaa niin sisällä kuin ulkonakin.

Voi ottaa vaikka kuinka kevyesti tai sitten keskittyä taidon kehittämiseen kilpailumielessä, ihan miten kukakin haluaa.

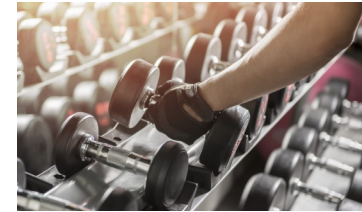
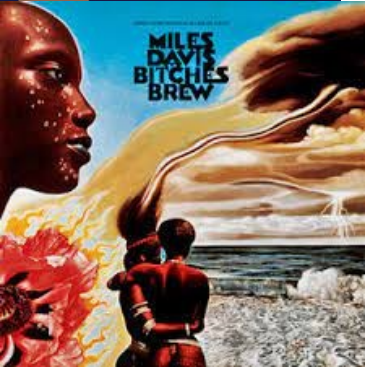
Miksi babyeläkeläisenä harrastan shakkia?

Minulle shakki on luovaa leikkiä
rajattomin mahdollisuuksin kehittyä.

Kun luovassa leikissä keskittyy siihen,
mitä on tekemässä pystyy elämään hetkessä (carpe diem)

ja
nauttia kuten hyvästä
liikunnasta,
musiikista,
kirjasta,
ihmisten seurasta tai
ruuasta ja juomasta!

KIITOS ja ei muuta kuin kokeilemaan shakkia!

Shakki lähdeluettelo

<https://lprsk.fi/kerhotoiminta/kerhoillat/>

https://en.wikipedia.org/wiki/Peter_Dauvergne

https://en.wikipedia.org/wiki/Michel_Noir<https://fi.wikipedia.org/wiki/Shakki>

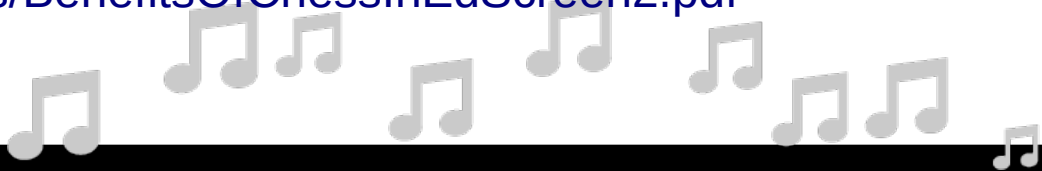
<https://www.shakkilinna.fi/miksi-harrastaa-shakkia/>

Shakkipeli ja kouluoppiminen, Timo Akkanen, Suomen Shakki 3/2007

The Case for Chess as a Tool to Develop Our Children's Minds; Dr. Peter Dauvergne, Sydneyn yliopisto 2000: <http://www.auschess.org.au/articles/chessmind.htm>

The Benefits of Chess in Education – Collection of Studies and Papers on Chess and Education; koonnut Patrick S. McDonald:

<http://www.psmcd.net/otherfiles/BenefitsOfChessInEdScreen2.pdf>

Shakki lähdeluettelo

https://fi.wikipedia.org/wiki/Kognitiivinen_psykologia

<https://fi.wikipedia.org/wiki/Didaktiikka>

<https://yle.fi/uutiset/3-11605554>

<https://www.is.fi/urheilu/art-2000007962876.html>

<https://twitter.com/i/status/1387848472741752837>

<https://fi.wikipedia.org/wiki/Korrelaatio>

<https://fi.wikipedia.org/wiki/Lineaarisuus>

<https://peda.net/siikalatva/siikalatvan-lukio/oppiaineet/matematiikka/mab22/mappi2/mappi/lr:file/download/d1a98882897ab9dd97e9841abc4fbe5378b8a658/Lineaarinen%20riippuvuus.pdf>

<https://lichess.org/analysis>

<https://lichess.org/training/mix>

